

Informāciju sagatavoja:
Līva Brice, projekta zinātniskā asistente

Rīgas dažādās identitātes

Trešdien, 2011. gada 14. decembrī, plkst. 15:00 valsts pētījumu programmas „Nacionālā identitāte (valoda, Latvijas vēsture, kultūra un cilvēkdrošība)” ietvaros valsts aģentūrā „Latvijas institūts” (turpmāk –LI) notika diskusija „Rīgas identitātes: vieta, laiks, telpa”, kuras laikā komunikācijas, ģeogrāfijas un arhitektūras speciālisti diskutēja par dažādajām identitātēm, kas piemīt Latvijas galvaspilsētai.

Šī bija jau otrā diskusija LI no cikla „Nacionālā identitāte”, kuras centrā bija Rīga. Pirmajā sarunā, šā gada maijā, mēģinājām noskaidrot Rīgas lomu nacionālās identitātes veidošanā. Izskanēja pretrunīgas atziņas un citāti plašā amplitūdā no A.Deglava varoņa teiktā, ka „Rīga ir svešķermenis Latvijas veselīgajā miesā”, līdz nopietniem apliecinājumiem Rīgai kā politiskās, administratīvās, ekonomiskās, finanšu un kultūras dzīves centram.

Otrā saruna, kas norisinājās 14.decembrī vairāk pievērsās Rīgas kā pilsētas identitātei, tās uztverei rīdzinieku apziņā, tās attēlojumam kino un pilsētas arhitektoniskajai identitātei.

Pilsētu izpēte pasaulē pievelk arvien vairāk pētnieku un interesentu. Rīgas pilsētvide, kā topošajā grāmatā „Nacionālā identitāte” raksta arhitekti un pētnieki Uģis Bratuškins un Sandra Treija, veidojusies līdzīgi citām Eiropas pilsētām. Laika gaitā ir saplūdušas sākotnēji patstāvīgas apdzīvotās vietas. Daļa no identitātēm ir zudusi, to vietā radušas jaunas. Bet daļa no struktūriezīmēm saglabājas gadsimtiem ilgi un ir saskatāmas ielu trasējumā, kvartālu dalījuma, kā arī apbūves mērogā un raksturā. Bet cilvēkiem pilsētā ir arī savas vietas, kas kaut ko izsaka un nozīmē vairāk nekā citas.

Ziepiņkalns, Grīziņkalns, Bolderāja, Andrejsala, AB Dambis, Nacionālā bibliotēka, Nacionālais teātris, Vērmanes dārzs ... līdzīgi grupas „Astro'n'out” dziesmai - tā ir tikai daļa Rīgas. Rīgas lielumu un dažādību centās aplūkot dažādu jomu speciālisti, beigās nonākot pie secinājumu, ka Latvijai ir tikai viena problēma un tā ir Rīga.

Diskusiju aizsāka LU Komunikācijas studiju nodaļas profesore Inta Brikše, definējot vietas identitāti kā cilvēka attiecības ar kādu vietu. Viņa uzdeva vienkāršu jautājumu: Ar kuru Rīgas daļu mēs „esam precējušies”? Prezentāciju laikā dalībnieki centās atbildēt paši sevi uz šo jautājumu, dalot Rīgu labajā krastā un kreisajā krastā, bet bija tādi, kas savu Rīgu novietoja pa vidu, starp tiltiem. I. Brikše norādīja, ka indivīda dzīve vairs nav saistīta ar noteiktu, stabilu vietu, tā vairāk ir dzīve uz riteņiem jeb vienmēr ceļā, tāpēc var runāt par vietu poligāmiju. Viņa arī pievērsa uzmanību dažāda veida identitātēm, kas ir saistāmas ar vietu, piemēram, pretošanās identitāte (Brīvības pieminēklis) un projekta identitāte (LNB būves projekts). Viņa norādīja, ka veidojas vietas kā ikonas, kur tēls kļūst stiprāks par realitāti.

Prezentācijas beigās viņa piedāvāja dažādu indivīdu un institūciju veidotas Rīgas kartes, kas atgādināja, ka Rīga katram ir sava.

LU Komunikācijas studiju nodaļas asociētais profesors Viktors Freibergs uzsvēra, ka Rīgas siluets ir viens no atpazīstamākajiem tēliem. Viņš dalījās ar Rīgas atveidu Rolanda Kalniņa filmās „Akmens un šķembas” (1966), „Četri balti krekli (1967), „Ceplis ” (1977) un „Piejūras klimats” (1974), minot, ka Rīga ir attēlota daudzās filmās, tomēr būtiski, lai filmā būtu redzama tā laika Rīga, nevis rekonstruēta, kā tas piemēram ir „Velna kalpos” (1970). Viņš ilustrēja, kā pilsētāinas tiek izmantotas, lai atklātu dažādas metaforas un imaizismu, tā atklājot filmu varoņu noskaņojumu un paspilgtinot situāciju. Tā piemēram tuvu ierastajai tradīcijai kino vēsturē ir izmantota vilciens kā metafora, arī iela vai upe. Novatoriski iezīmējas ēkas detaļu kadrējums, kas veido restes. V. Freibergs demonstrēja fotokadrus no filmām ar Rīgu, tā ļaujot novērtēt filmās ietveto Rīgas identitāšu daudzveidību. Atbildot uz jautājumu kāpēc izvēlētas tieši šīs filmas viņš norādīja, ka šajās filmās nav inscenēta pilsēta, tā ir autentiska, un filmā izmantota tā brīža pilsētvide.

Kultūras ministres padomnieks un arhitekts Jānis Dripe, piedāvāja ielūkoties Rīgas projekta identitātē, palūkojoties uz nākotnes Rīgu, kuras identitāti veidos „kopums starp saglabāto labo krastu un jauniem izaicinājumiem kreisajā krastā”. Viņš uzsvēra, ka būtiski ir gan apzināties Rīgas kultūrvēsturiskās vērtības - Rīgas koka arhitektūru, Jūgendstila arhitektūru, tajā pašā laikā radot jaunus, mūsdienīgus, interesantus objektus. piemēram , jaunos trīs brāļus: Nacionālā bibliotēka, Koncertzāle uz AB dambja un Modernās mākslas muzejs Andrejsalā. Viņš klātesošajiem atgādināja, ka ārzemniekiem Rīgu ir vieglāk zīmolēt nekā Latviju, un kāpēc gan Rīgai nepiešķirt un neizkopt spožu identitāti - Rīga kā jaunā Ziemeļu zvaigzne. Taču nav vēlams aprobežoties ar vienu arhitektonisko virzienu vai stilu, Rīgas stilu bagātība ir jāreklamē tās daudzveidībā.

Pētnieku, RTU Arhitektūras un pilsētplānošanas fakultātes asociētie profesori Uģa Bratuškina un Sandras Treijas izstrādātā prezentācija par Bolderājas telpiskās vides identitāti, sniedza ieskatu Bolderājas veidošanās vēsturē un dažādo laiku ēku klātesamību pilsētvidē. Iepazīstinot ar dažādajiem objektiem un dabas daudzveidību Bolderājā, U. Bratuškina uzdeva jautājumu: Kas ir Bolderāja – dažādu vērtību kopums vai pamests pilsētas priekšpostenis? Atbildi uz šo jautājumu pētnieki tieši nesniedza, atstājot to katra diskusijas apmeklētāja ziņā, bet pārdomām piedāvāja ielūkoties studentu izstrādātā Bolderājas kā velosipēdistu maršruta gala mērķī. Noslēdzot prezentāciju U. Bratuškina norādīja, ka Bolderāja ir Rīgas apslēptā identitāte un Rīgā ir daudz apslēpto jeb grūti saskatāmo identitātišu, kurām vajadzētu pievērst lielāku uzmanību.

Ģeogrāfs, LU Cilvēka ģeogrāfijas katedras doktorants Ģirts Burgmanis stāstīja par vides identitātes veidošanos Rīgas iedzīvotāju izziņas struktūrās, iepazīstinot ar pētījuma rezultātiem par identitāšu veidošanos ģeogrāfiskā kontekstā. Vides identitātes veidošanās un paškategorizācijas procesā īpaši nozīmīga ir indivīda ikdienas mijiedarbība ar lokālām ģeogrāfiskās, sociālās un ekonomiskās vides struktūrām, tā, piemēram, rīdzinieki biežāk savas „mājas” asociē ar reālu vietu – Pārdaugavu, Rīgu, konkrētu rajonu, bet retāk izvēlas izmantot abstrakcijas vai ģimenes kategorijas. Ģ. Burgmanis uzsvēra, ka Rīgas iedzīvotāju paškategorizācijas procesā Rīgas pilsētvides identitātei ir būtiska, pozitīva nozīme.

Latvijas Institūta direktores Karinas Pētersones vadītajā diskusijā iezīmējās vairāku būtiski aspekti, par kuriem būtu nepieciešams domāt arī nākotnē.

Bolderājas kontekstā, I. Brikše uzdeva jautājumu vai Rīga varētu veidot sevi kā modernu pilsētu ar dabisko vidi tepat blakus, uz ko J. Dripe atbildēja, ka diemžēl robeža „lauki pilsētā” ir pārkāpta un šādu tēlu ir grūti atjaunot, uz ko S. Treija norādīja, ka piemēram, Toronto tiek no jauna pilsētā radīti meldri un kārkli, kamēr mums šīs vērtības ir pieejamas ikdienā.

Kā būtisks jautājums iezīmējas rīdzinieki nepašidentificēšanās ar Rīgu. S. Treija, I. Brikše un K. Pētersone bija vienprātis, ka tikpat kā nepastāv pilsētnieka identitāte un rīdzinieki labprātāk sevi identificē ar laukiem – dzimto vietu vai vietu, kur atrodas lauku mājas.

Diskusijas klātesošie norādīja uz dažādām problēmām, piemēram, izteikto skolu orientāciju uz lauku literatūru, literāros darbus ar pilsētnieka skatījumu atstājot mazākumā, un iesakot dažādas idejas, kā Rīga no pilsētas pie Daugavas ir jāpārpozicionē kā pilsēta ap Daugavu.

Diskusijas apmeklētāja Rīgas Tūrisma Attīstības Biroja (RTAB) valdes locekle Vita Jermoloviča atzina, ka šādas diskusijas ir nepieciešamas un atzinīgi novērtēja speciālistu sniegtās prezentācijas. Tāpat viņa aicināja pētniekus pievērsties interesantam aspektam - kā jūtās cilvēks, kas iebrauc Rīgā, kā Rīga tiek uztverta? Vai tūristi kā Rīgas simbolus redz tos pašus, kurus mēs esam pieņēmuši par saviem simboliem?

J. Dripe norādīja, ka Rīgas spēku nevar likt vienā simbolā vai objektā, Rīgas spēks ir vairāku elementu kopumā. Un šo domu papildināja I. Brikše sniedzot piemēru no vasaras skolas (*Riga Summer school*), kurā studentiem tika uzdots veidot filmas par Rīgu. Studenti radīja ļoti dažādus stāstus, kur katrs atklāja citu Rīgu.

Noslēdzot diskusiju Latvijas Institūta direktore Karina Pētersone uzsvēra, ka profesionālajā vidē tūristiem Latvija tiek pozicionēta kā dabiska un autentiska vide, kamēr Rīgai tiek piedēvēts dzīvīgums, intensitāte dinamiskums, eiropiskums utt.

Noslēgumā, jokojo J. Dripe citēja komponistu Imantu Kalniņu: „Latvijai ir tikai viena problēma un tā ir Rīga”, tā vēl spilgtāk iezīmējot diskusijas laikā konstatēto un pārrunāto Rīgas identitātes daudzpusību un pretrunību, kas rada interesantu un bagātīgu vidi tālākiem pētījumiem un diskusijām.

Papildus informācija:

Līva Brice, projekta zinātniskā asistente

E-pasts: liva.brice@lu.lv